

יהוויה לוי, הערת למאמרו של א"מ שרייבער, "השיקpto של הגרא"א על חשיבות ההשכלה הכללית ועל הקשר לימות המשיח"
(חלק א, בד"ז 9 : קץ תשנ"ט, עמ' 5-28 ; חלק ב, בד"ז 10 : חורף תש"ס, עמ' 5-16)

באתי לבירר כמה נקודות במאמריו המקיף והמליף של פروف' שרייבער, "השיקpto של הגרא"א על חשיבות ההשכלה הכללית", שפורסם בכתב"ח חוברות 9-10. בפרט, ברצוני להתיחס להערכה ארוכה (הערכה 25), אשר בה דן המחבר בחלוקת בין מדעי הטבע ומדעי הרוח לגבי גישת חז"ל. בהערכה זו הוא דן בטענות (כגון בספר: שער תلمוד תורה, שער ז, פרק א) שבאופן כללי חז"ל ראו בחיקוב את העיסוק במידע הטבע, אףלו מקרים לא יהודים, וגינו את העיסוק במידע הרוח מקרים זרים — וזאת כפי שמרמז באימירה מ"ר איכה ב, יג): "אם יאמר לך אדם חכמה בגוים, תאמין — תורה בגוים, אל תאמין". נדמה שכאן המונח "תורה", משלוν הוראה, מתייחס לנושאים הבאים להורות לנו את דרכינו בחיים — מה שמכנים היום "ערכים", כגון מוסר וצדקה, תכלית הבראה והאדם, וכד' — בעוד במנוחה "חכמה" הכוונה להכרת המציאות והתהליכים הטבעיים, הנכללים במידע הטבע ומדעי החברה.

המחבר טוען, בצדק, שקשה להגדיר בדיקת התחומיים המכונים "מדעי הטבע" ו"מדעי הרוח". אבל לפחות ספק, מדעי הטבע שייכים ל"חכמה" והמונה "תורה" כנ"ל שיקר למדיין הרוח. "זהחכמה" כוללת גם את מדעי החברה, כגון פטינולוגיה, סוציאולוגיה וההיסטוריה וכדר, שלא גינו חז"ל, והנמצאים בין מדעי הטבע והרוח מבחינה סמכותית (reliability). כדי להקל על דיוונו, נשמש בהמשך במונחים "מדעי הטבע" לכל החכמה "שש בגוים", ו"מדעי הרוח" לתחום התורה; וזאת ב"מדעי הרוח" אנו מתכוונים רק לענייני הערכים והשיקר להם, ובכינויו "מדעי הטבע" אנו כוללים כל מדע השואף לעמוד על המציאות, כגון מדעי החברה.

כדי לחזק טענתי שהזיל היו ערים לחלוקת "תורה"/"חכמה", נשים לב שחלוקת זו נותנת אותהיה גם בהלכה. כך בהלכות ברכות (שו"ע אריך סי' רכד, ז) מובא: "הרואה חממי אומות העולם ע"כ, שחכמים בחכמויות העולם, אומר ברוך... שנtan מחכמו לברך ודם" — וכך אין יש להניחס שבכיתורי "חכמויות העולם" הכוונה למדעי הטבע. באר היטב ומשנ"ב שם מביאים את דברי מגן אברהם: "ואם אינם חכמים אלא בדברם, אין מברך עליהם".

טענתי שהتورה עוסקת בעיקר בעיקור בענייני מדעי הרוח, כי, מצד אחד, הם החשובים ביותר, ומайдן, בהם חסרים לנו החושים לאמת הנחות, כך שבלי גילי אליה היינו נשאים בהם כיעיורים מghostים בחושך. פ' ניטשה (F. Nietzsche) סבר שהטוטוב הוא זה שמשלים את האדם המעלוה (ובכך שירת את הפילוסופיה הנאצית), ואילו פ' הוטשון (F. Hutcheson) סבר כי טוב הוא הדבר "Inquiry Concerning Moral Good and Evil, 1720" מירב האושר למירב האנשים". שניים אלה יובילו לتوزצות הפוכות;ומי יכירע בינויהם? ואחר שכבר בחרנו בהגדורת הטוב, איך נקבע את האוכלוסייה שתשוכה בו? אנשי זכויות

קיידטו, כי
; הכלליות
; תוער" זאת
; תבתי שזו
; התופעות
; וה... (שם,

ש שלמה"
ההפרק הוא
של הספר
אני מטייל
יבליך.

ספרים על
ספר "קול
; שבכתביו
nicer מהם
; שרייבער
; רק אנשים
; ואמות את
; יומם הם.
; שושח"ט
; דור אמות

החיות מרחיבים את הגבולות לכל בעלי חיים, בעוד הגזענים מגבלים אותו לאנשי גזע "מעולח". שוב, איך נדע מי צודק?

המחבר טוען, ושוב בצדק, שעקורונית אי אפשר לדעת שום אמת, אפילו במדעי הטבע. אבל איזה הבדל בין יכולתנו העצמאית בשני התחומים! אנו אף פעם לא בטוחים למגורי אפילו במדעי הטבע, אבל, בינתים, הטלפון עובד, המחשב עובד — פחות או יותר — ואפילו הרפואה החדשה, עם כל מוגבלותה, הצליחה להכפיל תוחלת החיים שלנו. ברורו, שבתחום מדעי הטבע האידיאות מוגבלת לכמה נקודות זירות, בעוד בשטח מדעי

הרוח האידיאות משורעת על הכל. לענ"ד אין להשווות. ודאי שלא כל המסוג כמדעי הטבע הוא בר-סמכא. העוסקים בהם גם הם נוטים לעסוק בהשuerות פורחות באוויר. אצל ביולוגים תיאוריות האבולוציה חפסה תפרק מרכז עלי אף שביסוסה תמיד היה רופף, ולאחרונה, עם התפתחות התיאוריה של punctuated equilibrium, הוחלה עוד יותר. בהתאם, נמצאים בדברי הפוסקים ביטוי התנגדות ללימודיו ספרי מדעי הטבע כאשר הם דוגלים בהשuerות כאלה אם חז' עומדות בינו לבין תורה; השווה: שוו"ת ריב"ש, סי' מה. אך כל זה אינו נוגע לגוף המדע — זה לא יפגע בפיתוח האנטיביוטיקה.

ולבסוף, המחבר חושד כי שדרתי "בונגע למלות של מדעי הטבע לעומת מדעי הרוח, משקפת התיאחשות מתנהנת, הנפוצה בין מדעי הטבע, לגבי מדעי הרוח". כדי לסלק חישך כזה, ברצוני להזכיר כאן ברורות, שלדעתו, החשיבות של מדעי הרוח עולה אין ערך על זו של מדעי הטבע — בתנאי שהם מבוססים היטב. מאז יצאת ל gambleות לפני עשר שנים אני מקדרиш כמעט את כל זמני הפניו להם בלבד.

ואסיים בהבעת תודה רבה על מאמר גדול ומשמעותי ומאוף מאד.